

**O‘QUVCHILARNI TASVIRIY SAN’AT ORQALI SAN’AT
ASARLARIDAN ZAVQLANISH, BADIY DID VA IJODKORLIK
QOBILIYATLARINI RIVOJLANTIRISH**

Bahriddinova Gulnoza Jo‘rabek qizi

*Navoiy davlat Universiteti “Tasviriy san’at va muhandislik grafikasi” ta’lim
yo‘nalishi 3 -bosqich talabasi.*

Annotatsiya: Ushbu maqolada tasviriy san’at darslarining o‘quvchilar badiiy didini shakllantirishdagi roli, san’at asarlaridan zavq ola bilish qobiliyatini rivojlantirishning pedagogik-psixologik asoslari, ijodkorlikni rag‘batlantirish usullari, zamonaviy yondashuvlar va interfaol metodlarning o‘rni yoritiladi.

KIRISH

Bugungi globallashuv davrida yoshlarning ma’naviy olamini boyitish, ularning estetik didini shakllantirish va ijodkorlik salohiyatini ochish ta’lim tizimining eng muhim vazifalaridan biridir. Xususan, tasviriy san’at fani nafaqat o‘quvchilarga rasm chizishni o‘rgatadi, balki ularda go‘zallikni ko‘ra bilish, san’at asarlarini tushunish, ulardan estetik zavq olish hamda mustaqil ijod qilish ko‘nikmalarini shakllantiradi.

O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni va “Kadrlar tayyorlash milliy dasturi”da estetik tarbiya masalasini kuchaytirish, ijodkorlikni rivojlantirish ham ustuvor vazifalardan biri sifatida belgilangan. Tasviriy san’at o‘quvchilarda nafaqat badiiy ko‘nikmalarni, balki mantiqiy, ijodiy va tanqidiy fikrlashni ham rivojlantiradi. Shu bois mazkur maqola orqali tasviriy san’atning tarbiyaviy, estetik va rivojlantiruvchi imkoniyatlari ilmiy jihatdan tahlil qilinadi.

Tasviriy san’atning ta’lim tizimidagi o‘rni.

Tasviriy san’at o‘quvchilar ongida tasavvurni kengaytirish, emotsional sezgirlikni kuchaytirish, voqelikni badiiy idrok qilishga o‘rgatish kabi vazifalarni

bajaradi. Bu fan o'z tabiatiga ko'ra integrativ bo'lib, tarix, adabiyot, madaniyatshunoslik va texnologiya fanlari bilan uzviy bog'liq.

Estetik tarbiyaning shakllanishida tasviriy san'atning o'rni.

Estetik tarbiya insonning go'zallikni anglash, qadrlash va yaratish qobiliyatini shakllantirishdir. Tasviriy san'at darslari:

- o'quvchilarning ranglar uyg'unligi haqidagi tasavvurini boyitadi;
- real borliqni go'zallik mezonlari asosida idrok qilishga o'rgatadi;
- hissiy kechinmalarni ifodalashga imkon yaratadi.

San'at asarlari orqali tafakkurni rivojlantirish.

Rassomlar yaratgan asarlarni tahlil qilish jarayonida o'quvchilarda: kompozitsiyani tushunish, mazmunni talqin qilish, ramziy ma'nolarni anglash, mantiqiy-ijodiy fikrlash kabi ko'nikmalar shakllanadi.

San'at asarlaridan zavq olish jarayonining psixologik asoslari.

Psixologiya fani go'zallikni idrok etish insonning hissiy, aqliy va badiiy tajribasiga bog'liq ekanini ta'kidlaydi.

-Estetik idrokning shakllanish bosqichlari:

-Sezgirlik bosqichi – rang, shakl, tovush kabi tashqi ko'rinishlarni sezish.

Tahliliy bosqich – san'at asaridagi mazmun va g'oyani tushunishga urinish.

Baholash bosqichi – o'z estetik pozitsiyasini shakllantirish.

Zavqlanish bosqichi – san'at asarini hissiy qabul qilish va undan ruhiy lazzat olish.

Yosh xususiyatlari va estetika.

Boshlang'ich sinf o'quvchilari konkret tasvirlarni oson qabul qiladi, o'rta maktab o'quvchilari esa mazmunni tahlil qilishga moyil bo'ladi. Shuning uchun o'quvchilarning yosh xususiyatidan kelib chiqib metod tanlash muhimdir.

O'quvchilar badiiy didini shakllantirishning metod va vositalari.

Namuna asosida o'rgatish.

Mashhur rassomlarning asarlarini ko‘rsatish orqali o‘quvchilar rang, kompozitsiya, perspektiva haqida tasavvurga ega bo‘ladilar.

Muzey darslari va ekskursiyalar.

Muzeyga tashrif o‘quvchining real san’at durdonalarini ko‘rish imkoniyatini yaratadi. Bu ularning: tasavvurini boyitadi, tarixiy voqealar haqida bilimni kengaytiradi, badiiy tahlil ko‘nikmasini rivojlantiradi.

Interfaol usullar.

Quyidagi metodlar badiiy didni rivojlantirishda samarali:

- “San’atni tahlil qilish” metodi
- “Muallifini toping” o‘yini
- “Ranglar dialogi” mashg‘uloti
- “Kompozitsiya qurish” jamoaviy ishi

Milliy san’at asosida tarbiya.

Kamoliddin Behzod, Usto Mumin, Chingiz Ahmarov, Raxim Ahmedov kabi o‘zbek rassomlari asarlari milliy qadriyatlar asosida estetik tarbiyani kuchaytiradi.

Ijodkorlik qobiliyatini rivojlantirishning samarali usullari.

Erkin rasm chizish mashg‘ulotlari. O‘quvchining erkin tasavvuri va fantaziyasini namoyon etishga imkon beradi.

Loyihaviy faoliyat.

“Men sevgan shahar”, “Tabiat manzarasi”, “O‘zbek milliy liboslari” kabi miniloihalar ijodkorlikni rag‘batlantiradi.

Raqamli texnologiyalardan foydalanish.

Grafik dasturlarda rasm chizish o‘quvchilarni zamonaviy san’at turlariga qiziqtiradi.

Tanlovlar va ko‘rgazmalar.

O‘quvchilarning ishlarini namoyish qilish ularda motivatsiya uyg‘otadi va ijodiy o‘sishni jadallashtiradi.

Tasviriy san'at darslarining ta'lim-tarbiyaviy ahamiyati.

Ma'naviy va axloqiy tarbiya.

San'at asarlari o'quvchilarni: vatanparvarlikka, yaratuvchanlikka, go'zallikka hurmat bilan qarashga o'rgatadi.

Kognitiv rivojlanish.

Rasm chizish jarayonida: diqqat, xotira, tafakkur, tasavvur faol ishlaydi.

Psixologik sog'lomlashtirish.

San'at terapiyasi usullari o'quvchilarda: stressni kamaytiradi, o'ziga ishonchni oshiradi, emotsional muvozanatni ta'minlaydi.

XULOSA

Tasviriy san'at o'quvchilarning badiiy didini, estetik ongini shakllantirish va ijodkorlik qobiliyatini rivojlantirishda beqiyos ahamiyatga ega. San'at asarlaridan zavq olish — bu shunchaki estetik jarayon emas, balki shaxsning ma'naviy dunyosini boyitadigan, uni jamiyatga moslashtiradigan, fikrlash doirasini kengaytiradigan omildir. Ta'lim jarayonida zamonaviy metodlar, milliy san'at namunalari o'rgatish, texnologiyalardan foydalanish va ijodiy loyihalarni amalga oshirish o'quvchilarni san'at olamiga chuqur kirib borishiga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Ta'lim sohasiga oid farmon va qarorlari.
3. Abdullayeva N. "Tasviriy san'at o'qitish metodikasi". – Toshkent: O'qituvchi, 2019.
4. Qodirova M., Yo'ldosheva D. "Estetik tarbiya asoslari". – Toshkent: Fan, 2020.
5. Xolmatov S. "Bolalar psixologiyasi". – Toshkent: Universitet, 2018.
6. Sharipov A. "San'atshunoslik asoslari". – Toshkent: Kamalak, 2021.

7. Arnheim R. “Art and Visual Perception”. University of California Press, 2004.
8. Lowenfeld V., Brittain W. “Creative and Mental Growth”. Macmillan, 1987.
9. Nurmatov A., Astanov J. “Tasviriy san’at darslarida innovatsion metodlar”. – Toshkent, 2022.
10. O‘zbekiston Badiiy Akademiyasi materiallari va metodik tavsiyalari.